

[Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

[Legal Act of Ukraine] (2007). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-п>

[Legal Act of Ukraine] (2013). http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm

Maliutin, O. K. *Investytsiyni protses v konteksti ekonomichnoi bezpeky krainy: teoriia, metodolohiia, praktyka* [The investment process in the context of economic security: theory, methodology, practice]. Sumy: VVP «Mriia-1» TOV, 2012.

Marhasova, V. H. *Systema zabezpechennia stiikosti natsionalnoi ekonomiky ta yii bezpeky: teoriia, metodolohiia, praktyka upravlinnia* [The system of ensuring the sustainability of the national

economy and security: theory, methodology, practice management]. Chernihiv: Desna Polihraf, 2014.

Tsyganov, S. I. "Ponyatiye «ekonomicheskaya bezopasnost»" [The concept of "economic security"]. *Biznes, Menedzhment i Pravo*, no. 1 (2008): 106-110.

Ulianchenko, O. V., and Prozorova, N. V. "Prodovolcha bezpeka – osnova natsionalnoi bezpeky derzhavy" [Food security – the basis of national security]. http://congressworld.com.ua/blog_article.php?id=5

Vasylytsiv, T. H. et al. *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpryiemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia* [Financial and economic security of Ukraine: strategy and mechanisms to ensure]. Lviv, 2012.

УДК 333.79

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ОВОЧІВНИЦТВА В МЕЛІТОПОЛЬСЬКОМУ РАЙОНІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

© 2016 ТЕБЕНКО В. М., ГРИБОВА Д. В., ЗАВАДСЬКИХ Г. М.

УДК 333.79

Тебенко В. М., Грибова Д. В., Завадських Г. М. Передумови розвитку овочівництва в Мелітопольському районі Запорізької області

Метою статті є вивчення досягнутого рівня економічної ефективності виробництва овочевої продукції на сільгосп підприємствах Мелітопольського району Запорізької області та визначення основних напрямів його підвищення. Проаналізовано динаміку рентабельності продукції рослинництва, досліджено сучасний рівень економічної ефективності овочівництва на с/г підприємствах району. Запропоновано схему пріоритетних напрямів інтенсифікації виробництва овочів. За допомогою рейтингового методу кількісної оцінки ризиків визначено зони ризику діяльності с/г підприємств району. З використанням моделі Альтмана розраховано ступінь ймовірності банкрутства підприємств. Обґрунтовано необхідність розвитку галузі на інноваційній основі.

Ключові слова: овочівництво, прибутковність, економічний ризик, інтенсифікація, інноваційний розвиток.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Тебенко Віта Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, Таврійський державний агротехнологічний університет (пр. Богдана Хмельницького, 18, Мелітополь, Запорізька обл., 72315, Україна)

E-mail: tebenko69009@mail.ru

Грибова Діана Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (вул. Гетьманська, 20, Мелітополь, Запорізька область, 72312, Україна)

E-mail: milka2007_80@mail.ru

Завадських Ганна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, Таврійський державний агротехнологічний університет (пр. Богдана Хмельницького, 18, Мелітополь, Запорізька обл., 72315, Україна)

E-mail: anuta22081978@mail.ru

УДК 333.79

Тебенко В. М., Грибова Д. В., Завадських А. Н. Предпосылки развития овощеводства в Мелитопольском районе Запорожской области

Целью статьи является изучение достигнутого уровня экономической эффективности производства овощной продукции на сельхозпредприятиях Мелитопольского района Запорожской области и определение основных направлений его повышения. Проанализирована динамика рентабельности продукции растениеводства, исследован современный уровень экономической эффективности овощеводства на с/х предприятиях района. Предложена схема приоритетных направлений интенсификации производства овощей. С помощью рейтингового метода количественной оценки рисков определены зоны риска деятельности с/х предприятий района. С использованием модели Альтмана рассчитана степень вероятности банкротства предприятий. Обоснована необходимость развития отрасли на инновационной основе.

Ключевые слова: овощеводство, прибыльность, экономический риск, интенсификация, инновационное развитие.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Тебенко Вита Николаевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры предпринимательства, торговли и биржевой деятельности, Таврический государственный агротехнологический университет (пр. Богдана Хмельницкого, 18, Мелитополь, Запорожская обл., 72315, Украина)

E-mail: tebenko69009@mail.ru

Грибова Диана Викторовна – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики, Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого (ул. Гетьманская, 20, Мелитополь, Запорожская область, 72312, Украина)

E-mail: milka2007_80@mail.ru

Завадских Анна Николаевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры предпринимательства, торговли и биржевой деятельности, Таврический государственный агротехнологический университет (пр. Богдана Хмельницкого, 18, Мелитополь, Запорожская обл., 72315, Украина)

E-mail: anuta22081978@mail.ru

UDC 333.79

Tebenko V. M., Gribova D. V., Zavadskikh H. M. Preconditions for Development of Vegetable Production in the Melitopol Rayon of Zaporizhzhia Region

The article is aimed at studying the achieved level of the economic efficiency of producing vegetable production in the agricultural enterprises of Melitopol rayon of Zaporizhzhya region, and identification of the main directions of its increase. The dynamics of profitability of the crop production has been analyzed, the current level of the economic efficiency of vegetable production at the agricultural enterprises of the rayon has been examined. A scheme of priorities for intensifying the vegetable production has been proposed. Using the rating method for the quantitative risk evaluation, areas of risk in terms of activities of the agricultural enterprises of the rayon have been determined. Using the Altman's model, probability of bankruptcy of the enterprises has been calculated. Necessity of development of the industry sector on the innovation basis has been substantiated.

Keywords: vegetable production, profitability, economic risk, intensification, innovation development.

Fig.: 3. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Tebenko Vita M. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Enterprise, Trade and Exchange Activities, Tavria State Agrotechnological University (18 Bohdana Khmelnytskyoho Ave., Melitopol, Zaporizka obl., 72315, Ukraine)

E-mail: tebenko69009@mail.ru

Gribova Diana V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economics, Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University of Melitopol (20 Hetmanska Str., Melitopol, Zaporizhzhia region, 72312, Ukraine)

E-mail: milka2007_80@mail.ru

Zavadskikh Hanna M. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Enterprise, Trade and Exchange Activities, Tavria State Agrotechnological University (18 Bohdana Khmelnytskyoho Ave., Melitopol, Zaporizka obl., 72315, Ukraine)

E-mail: anuta22081978@mail.ru

Овочівництво є важливою галуззю сільськогосподарського виробництва і однією з провідних галузей сільського господарства південних регіонів України. Галузь має особливе значення у вирішенні продовольчої проблеми. Сучасний стан розвитку овочівництва в нашій країні свідчить, що ефективність виробництва овочів та продукції їхньої переробки знаходиться на неналежному рівні. Останнім часом встановилася тенденція зменшення попиту на продукти овочівництва у зв'язку зі зниженням реальних доходів населення.

Важливість проблеми розвитку овочівництва підтверджується наявністю значної кількості праць вчених з цієї проблематики. Питанням розвитку агропромислового комплексу, зокрема дослідженню галузі овочівництва, присвячено багато наукових праць таких вчених-економістів, як В. М. Андрусак, А. І. Даниленко, В. В. Писаренко, В. І. Пастухов, П. Т. Саблук, П. О. Сухий, В. В. Хореба, А. М. Хомічак, Н. Г. Царук та інші. При цьому можливості економічного розвитку овочівництва використовуються далеко не повним чином. Залишаються недостатньо вивченими потенційні можливості виробництва овочевої продукції.

Метою даної статті є вивчення досягнутого рівня економічної ефективності виробництва овочевої продукції на сільськогосподарських підприємствах Мелітопольського району Запорізької області та визначення основних напрямів підвищення його економічної ефективності на основі інноваційних процесів.

Україна входить у першу десятку світових лідерів за валовим виробництвом овочевої продукції, а в розрахунку на душу населення займає дев'яте місце у світі [2, с. 55].

Незважаючи на позитивну динаміку виробництва овочевої продукції за останні роки, перед овочівництвом стоїть чимала низка невирішених проблем. Українські виробники щорічно втрачають значну частину вирощених овочів через брак спеціалізованих сховищ. На жаль, Україна лише на третину від потреби забезпечена сховищами, тому дрібні виробники вирощують овочів стільки, скільки можуть зберегти до грудня. Багато хто з них розпродав свій урожай ще восени, коли овочів багато за

низькими цінами, і все це відбивається на показниках ефективності виробництва продукції, які з року в рік є досить нестабільними.

Характерною особливістю ринку овочів є й недостатньо висока їх якість і досить обмежений асортимент, а також відсутність зручної для споживача розфасовки й упаковки. Близько 20% вирощених овочів «борщового набору» (морква, капуста, буряк, цибуля) через брак спеціалізованих сховищ не доходить до споживача [8, с. 42].

У Мелітопольському районі активно працює 152 сільськогосподарські підприємства усіх форм господарювання (з них: 31 – товариств з обмеженою відповідальністю, 3 – кооперативи, 12 – приватні підприємства, 3 – державні підприємства, 3 – підсобні та 100 – фермерські господарства).

Згідно з даними форм річної звітності сільськогосподарських підприємств Мелітопольського району Запорізької області рівень рентабельності виробництва продукції рослинництва підвищився на 15,8 пункту та склав у 2015 р. 48,4%. Виробництво продукції тваринництва для підприємств району є збитковим. У цілому рентабельність сільськогосподарського виробництва підвищилася на 20,7 пункту та склала у 2015 р. 42,1% (рис. 1).

Площа посіву під овочами відкритого ґрунту в Мелітопольському районі за період дослідження зменшилася із 79 га у 2011 р. до 64 га у 2015 р. (рис. 2). Найбільша площа була задіяна у 2014 р. – 111 га, найменша у 2013 р. – 40 га. За цей період урожайність овочів зменшилася на 34,1 ц/га, що призвело до зменшення валового збору овочів на 41,5%, або на 4024 ц (табл. 1).

Овочі закритого ґрунту, починаючи з 2013 р., на сільськогосподарських підприємствах Мелітопольського району не вирощувалися.

Однак, незважаючи на зменшення рівня виробництва овочів, обсяг реалізованих овочів збільшився на 9,16% (503 ц), що суттєво вплинуло на підвищення рівня товарності. Виробнича собівартість 1 ц і собівартість 1 ц реалізованих овочів збільшилися відповідно в 10,4 та 8,8 разу. Найбільш вигідним виробництвом овочів було у

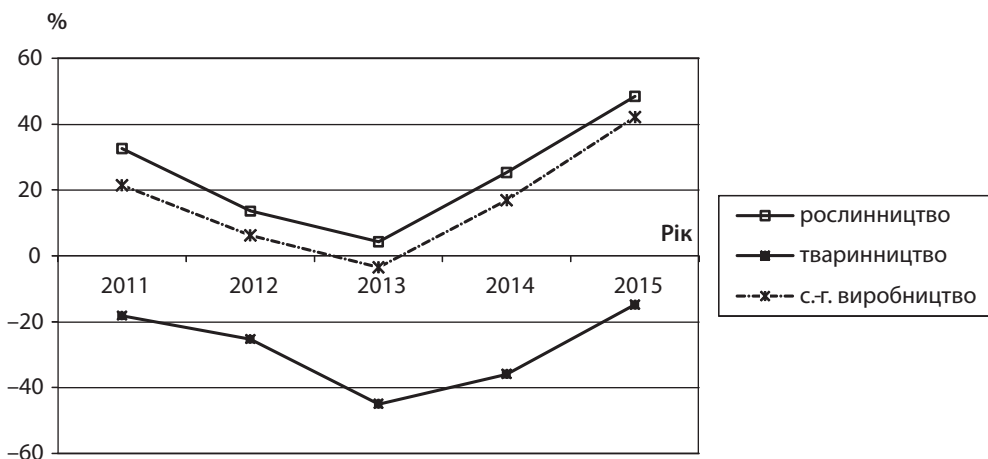

Рис. 1. Рівень рентабельності галузей сільського господарства на підприємствах Мелітопольського району

Джерело: авторська розробка.

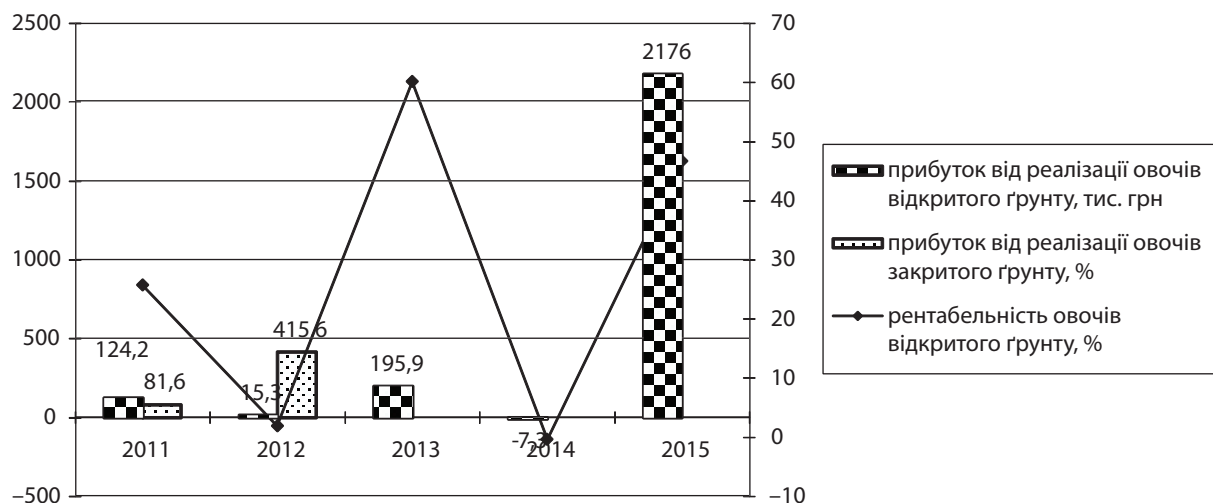

Рис. 2. Динаміка отримання прибутку від реалізації овочів на сільськогосподарських підприємствах Мелітопольського району

Джерело: авторська розробка.

Таблиця 1

Економічні показники виробництва овочів в Мелітопольському районі

Показник	Рік				
	2011	2012	2013	2014	2015
Площа посіву овочів, га	79	60	40	111	64
Валовий збір, ц	9687	7089	4929	8664	5663
Собівартість виробництва, тис. грн	618,2	565,6	312,5	1318,9	3778,1
Реалізовано, ц	5491	7227	4035	8276	5994
Виручка від реалізації, тис. грн	607,4	829,3	521,8	1861	6840,8
Собівартість реалізованих овочів, тис. грн	483,2	814	325,9	1868,3	4664,8
Урожайність, ц/га	122,6	118,15	123,2	78,1	88,5
Рівень товарності, %	56,7	101,95	81,9	95,5	105,8
Виробничі витрати на 1 га, тис. грн	7825,3	9426,67	7812,5	11882,0	59032,8
Виробнича собівартість 1 ц, грн/ц	63,82	79,79	63,40	152,23	667,16
Собівартість 1 ц реалізованих овочів, грн	88,00	112,63	80,77	225,75	778,24
Ціна реалізації овочів, грн/ц	110,62	114,75	129,32	224,87	1141,27
Прибуток від реалізації всього, тис. грн	124,2	15,3	195,9	-7,3	2176
- у розрахунку на 1 ц, грн/ц	22,62	2,12	48,55	-0,88	363,03
- у розрахунку на 1 га, грн/га	1572,1	255	4897,5	-65,7	34000
Рівень рентабельності, %	25,70	1,88	60,11	-0,39	46,65

Джерело: розраховано авторами згідно з формами річної звітності сільськогосподарських підприємств Мелітопольського району.

2015 р., коли прибуток у розрахунку на 1 ц склав 363 грн, на 1 га – 34000 грн, рівень рентабельності – 46,65%.

Дослідження показують, що падіння урожайності овочів пов'язане з тим, що знизилася забезпеченість виробників технікою, добривами, гербіцидами, отрутохімікатами. Якість і строки проведених технологічних операцій часто не відповідають прийнятним технологіям. У результаті знижуються урожайність і економічна ефективність виробництва овочів.

У виробників овочевої продукції витрати праці при обробці овочевих культур у розрахунку на 1 га посівів становлять 500–600 люд.-год, у той час як при

обробці 1 га зернових – 15–20 люд.-год, високі витрати праці й у розрахунку на 1 ц овочів (4–5 люд.-год). Висока трудомісткість овочівництва пояснюється недостатнім рівнем механізації виробництва, великим обсягом ручної праці, тому від раціонального використання трудових ресурсів у галузі багато в чому залежить ефективність виробництва овочів [9, с.167].

Продукція більшості культур швидко псується, може зберігатися без втрат товарних якостей від 6 годин до 3 діб. Тому невід'ємною частиною овоче-продуктового підкомплексу є переробка з її інфраструктурою [4, с. 81]. В Україні достатня кількість потужностей для виробни-

цтва консервів. Проте рівень їх використання в окремі роки становить 6–7% через недостатнє забезпечення сировиною та слабку матеріально-технічну базу [5, с. 129].

Проблему цілорічного забезпечення населення України, особливо жителів великих міст і промислових центрів, овочевою продукцією неможливо вирішити без раціонального використання потужностей з її зберігання і товарної доробки на міських плодоовочевих базах і на торгово-закупівельних підприємствах.

Однією з характерних рис сучасного овочівництва є інтенсифікація його шляхом збільшення частки ранніх овочів у відкритому ґрунті, збільшення площі зрошуваних земель, внесення добрив і т. ін. [1, с. 3]. Вітчизняна і зарубіжна практика свідчать, що забезпечити населення високоякісною продукцією у відносно короткий строк можна насамперед за рахунок збільшення виробництва тих галузей, що використовують інтенсивні методи виробництва. Для виробництва екологічно безпечної овочевої продукції потрібно застосовувати технології органічного землеробства.

У сучасних умовах господарювання інтенсифікація аграрної сфери стає першорядним завданням подальшого економічного розвитку за допомогою науково-технічного прогресу, впровадження ресурсозберігаючих технологій виробництва і переробки аграрної продукції. Невеликі посівні площі стримують процес інтенсифікації, ускладнюють впровадження сівозмін, ефективно застосування зрошення, засобів механізації і хімізації, раціональну організацію праці (рис. 3).

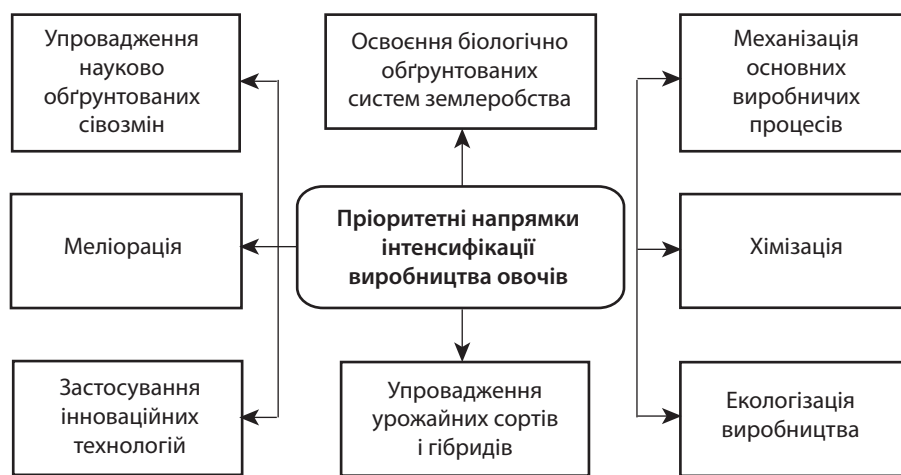

Рис. 3. Пріоритетні напрямки інтенсифікації виробництва овочів [3, с. 27]

Неодмінною умовою ефективного ведення галузі, зростання врожайності і збільшення виробництва овочів є постійна робота з підвищення культури землеробства, а це потребує необхідних фінансових ресурсів та механізмів їхнього управління. Наявність вищезазначених проблем не дозволяє сповна використати природний і економічний потенціал країни щодо розвитку овочівництва до намічених обсягів.

В Україні розроблено Концепцію Державної цільової програми розвитку овочівництва та переробної галузі на період до 2020 р. Втілення цієї концепції до-

зволить довести обсяги виробництва продукції в межах країни до 10 млн т, а в перспективі до 2020 р. – до 13,5 млн т [10, с. 8].

Ураховуючи специфіку овочівництва, держава повинна приймати участь в розробці і стимулюванні техніко-технологічних, фінансових, екологічних і правових механізмів щодо використання інноваційних моделей розвитку галузі.

Необхідні додаткові фінансові вкладення, що забезпечують удосконалення матеріально-технічної бази овочівництва, істотно знижують залежність овочівництва від природно-кліматичних факторів. Питання залучення інвестиційних ресурсів є важливим на будь-якому етапі функціонування підприємства: починаючи з етапу створення та закінчуючи його ліквідацією. Підприємство, яке використовує залучені інвестиційні ресурси, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку і можливості приросту фінансової рентабельності діяльності, проте більшою мірою утворює фінансовий ризик і загрозу банкрутства, які зростають при зростанні питомої ваги залучених засобів у загальній сумі капіталу, що використовується. Для отримання залучених інвестиційних ресурсів підприємство повинно відповідати ряду характеристик, тобто бути інвестиційно привабливим.

Інвестиційна привабливість – це не тільки фінансово-економічний показник, а набір кількісних і якісних показників – оцінок зовнішнього середовища (політичного, економічного, соціального правового) і внутрішнього позиціонування об'єкта в зовнішньому середови-

щі, оцінка його фінансово технічного потенціалу, що дає змогу варіювати кінцевий результат.

Розвиток агропромислового комплексу не може відбуватися без залучення кредитів та інвестицій. При цьому керівники практично всіх підприємств стикаються з різними видами ризиків і формами їх прояву. Господарські ризики є об'єктивним явищем у діяльності будь-якого підприємства. Ступінь ризикованості залежить від розмірів підприємства, кількості працівників, величини активів, частки ринку збуту, обсягів продукції. З цього погляду сільськогосподарські підприємства

відносять до підприємств середнього ступеня ризикованості: оскільки їх діяльність залежить від природних умов, основним засобом виробництва є земля, від ефективності використання якої залежить результативність роботи підприємства.

Рейтинговий метод кількісної оцінки ризиків враховує індивідуальність конкретної ситуації, де вибір рішення пов'язаний із ризиком. Цей метод дає змогу узагальнити результати дослідження за показниками (критеріями) та отримати висновок про функціонування підприємства. Головна перевага методу – можливість добору коефіцієнтів, виходячи з конкретної мети аналізу. Рейтингова оцінка складається із системи оціночних коефіцієнтів, шкали цих коефіцієнтів та шкали оцінки значень одержаних показників. Комплексний показник ризику можна отримати на основі обчислення низки фінансових коефіцієнтів (ліквідності, платоспроможності тощо) з подальшим визначенням рангу показника [6, с. 282].

На основі даних агрегованого балансу сільськогосподарських підприємств Мелітопольського району за останні три роки визначимо зони ризику діяльності цих підприємств. Результати розрахунків з визначенням рангом окремих фінансових показників (1 – безризикова зона, 4 – зона недопустимого ризику) і середнім рангом наведено в *табл. 2*.

емств, регіонів, держави. Їх розвиток впливає на економічний та фінансовий стан підприємств, регіонів, життєвий рівень населення в них. Забезпечуючи досягнення високої частки прибутку для інвестора і суспільного ефекту від своєї реалізації, інноваційна діяльність має бути об'єктом пильної уваги держави, що не завжди під силу виробникам навіть в економічно розвинутих країнах» [7, с. 47]. У сучасних умовах господарювання перехід на інноваційний шлях розвитку та інтенсифікація аграрної сфери стають не тільки головними напрямками її розвитку, але й практично єдиними можливостями подальшої стабілізації виробництва, задоволення потреб населення в якісних продуктах харчування. Інноваційний розвиток в аграрній сфері України відбувається головним чином за рахунок внутрішньої мотивації суб'єктів господарювання. Основне джерело фінансування інноваційної діяльності – це власні кошти підприємств.

ВИСНОВКИ

Ґрунтово-кліматичні умови Мелітопольського району Запорізької області сприятливі для вирощування широкого набору овочевих культур. Але аналіз сучасного стану галузі овочівництва показав, що впродовж останніх п'яти років спостерігалася тенденція зниження виробництва овочів і зростання ролі індивідуальних підсобних господарств. Сучасні обсяги виробництва

Таблиця 2

Комплексний показник ризику сільськогосподарських підприємств Мелітопольського району Запорізької області

Фінансові коефіцієнти	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Ранг ризику		
Коефіцієнт поточної ліквідності	2,14	1,87	1,54	1	2	2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,25	0,37	0,37	4	4	4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,10	0,03	0,05	3	4	4
Коефіцієнт заборгованості	0,43	0,45	0,67	1	1	2
Коефіцієнт маневреності	0,37	0,32	0,26	1	1	1
Коефіцієнт автономії	0,69	0,66	0,60	1	2	2
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,73	0,67	0,64	2	2	2
Середній ранг ризику	-	-	-	1,86	2,29	2,43

Джерело: розраховано авторами згідно з формами річної звітності сільськогосподарських підприємств Мелітопольського району.

Результати розрахунків фінансових показників вищезгаданих підприємств дозволяють зробити висновок, що згідно з рейтинговим методом оцінки ризику діяльності підприємств відповідає таким зонам ризику: у 2013 та 2014 рр. – мінімального ризику, у 2015 р. – мінімального з наближенням до критичного. За допомогою методу Альтмана нами була проведена оцінка потенційного банкрутства аграрних підприємств району. Значення отриманого Z-розрахунку вказує на високу імовірність банкрутства підприємств району. Тому можна зробити висновок, що більшість сільськогосподарських підприємств не є інвестиційно привабливими.

Збільшення виробництва овочів, підвищення його економічної ефективності на сучасному етапі можливі лише на основі інноваційного розвитку галузі. Сьогодні інноваційні процеси відіграють надзвичайно важливу роль в успішному, високоефективному розвитку підпри-

овочів не задовольняють зростаючих потреб населення. Тому керівникам підприємств основну увагу необхідно спрямувати на виявлення можливостей збільшення виробництва овочів. Підвищення урожайності овочів є вирішальним аспектом функціонування овочівницької галузі. Цього можна досягти шляхом впровадження інтенсивних технологій, які забезпечують механізацію виробничих процесів.

Овочівництво – трудомістка галузь, у середньому на 1 га посіву овочевих культур у господарствах району витрачається більше 600 люд.-год. Тому в підвищенні економічної ефективності галузі овочівництва важливе значення має використання внутрішніх і зовнішніх інновацій, спрямованих на підвищення технічної забезпеченості галузі сучасною високопродуктивною технікою, оскільки процес її зношення, старіння і вибуття прогресує.

Актуальним є питання залучення в галузь інвестиційних ресурсів. Розрахунки фінансових показників с.-г. підприємств Мелітопольського району за останні три роки вказують на те, що їх діяльність у 2015 р. відповідає мінімальному ризику з наближенням до критичного, у 2014 і 2013 рр. – мінімальному. Про те, що більшість сільськогосподарських підприємств не є інвестиційно привабливими, свідчить розраховане нами значення Z-показника за методикою визначення потенційної ймовірності банкрутства.

Подальші дослідження мають бути зосереджені на оцінці потенціалу с.-г. підприємств району щодо перспективи та ефективності вирощування органічних овочів. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Божко Л. Ю.** Клімат і продуктивність овочевих культур в Україні: монографія. Одеса: Екологія, 2010. 367 с.
- 2. Запара Л. А.** Стан, проблеми та напрями розвитку галузі овочівництва. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 4. С. 54–59.
- 3. Грибова Д. В.** Стратегія, механізм та регулятори економічного розвитку овочівництва в Україні: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Херсон, 2014. 181 с.
- 4.** Довідник овочівника Степу України: навч. посіб./ Латюк Г. І., Попова Л. М., Тихонов П. С. та ін./за ред. Латюка Г. І. 4-те вид., перероб. і допов. Одеса: ВМВ, 2010. 437 с.
- 5. Левкіна Р. В.** Стратегічне управління виробничою діяльністю підприємств овочівництва: теорія, методологія, практика: монографія. Херсон: Гринь, 2013. 324 с.
- 6. Лук'янова В. В., Головач Т. В.** Економічний ризик: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2007. 464 с.
- 7. Мармуль Л. О., Громов О. А.** Державна підтримка інноваційної діяльності розвитку аграрних підприємств. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2010. Вип. 4 (57). С. 26–32.
- 8. Писаренко В. В.** Перспективи розвитку галузі овочівництва. *Економіка АПК*. 2010. № 7. С. 39–42.
- 9. Плугатарьова Т. І.** Інтенсифікація овочівництва як умова продовольчої безпеки. *Економіка АПК*. 2012. № 4. С. 166–169.
- 10.** Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку овочівництва та переробної галузі» від 31 жовтня 2011 р. № 1120-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1120-2011-p>

REFERENCES

- Bozhko, L. Yu. *Klimat i produktyvnist ovochevykh kultur v Ukraini* [The climate and productivity of vegetable crops in Ukraine]. Odesa: Ekolohiia, 2010.
- Hrybova, D. V. "Stratehiia, mekhanizm ta rehulatory ekonomichnoho rozvytku ovochivnytstva v Ukraini" [Strategy, mechanism and controls the economic development of vegetable growing in Ukraine]. *Dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.03*, 2014.
- Latiuk, H. I. et al. *Dovidnyk ovochivnyka Stepu Ukrainy* [Reference grower steppe of Ukraine]. Odesa: VMV, 2010.
- Levkina, R. V. *Stratehichne upravlinnia vyrobnychoiu diialnistiu pidpriemstv ovochivnytstva: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Strategic management of industrial activity of the enterprises of vegetable production: theory, methodology, practice]. Kherson: Hryn, 2013.
- Lukianova, V. V., and Holovach, T. V. *Ekonomichniy ryzyk* [Economic risk]. Kyiv: Akademydav, 2007.
- [Legal Act of Ukraine] (2011). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1120-2011-p>

Marmul, L. O., and Hromov, O. A. "Derzhavna pidtrymka innovatsiinoi diialnosti rozvytku ahrarnykh pidpriemstv" [State support of innovative activity of agricultural enterprises]. *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomor'ia*, no. 4(57) (2010): 26-32.

Pysarenko, V. V. "Perspektyvy rozvytku haluzi ovochivnytstva" [Prospects of development of vegetable industry]. *Ekonomika APK*, no. 7 (2010): 39-42.

Pluhatoryova, T. I. "Intensyfikatsiia ovochivnytstva yak vymoha prodovolchoi bezpeky" [Intensification of vegetable growing as demand for food security]. *Ekonomika APK*, no. 4 (2012): 166-169.

Zapara, L. A. "Stan, problemy ta napriamy rozvytku haluzi ovochivnytstva" [State, problems and directions of development of vegetable industry]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, no. 4 (2014): 54-59.